

Σημειώσεις ΕΑΝΔΑ
(Γενικό Ποινικό Δίκαιο)

Η διάκριση των ποινών:

Οι ποινές διακρίνονται **α)** σε κύριες και **β)** σε παρεπόμενες.

Κύριες είναι οι ποινές που επιβάλλονται αυτοτελώς από το Δικαστήριο , ενώ παρεπόμενες είναι ποινές που συνοδεύουν και συμπληρώνουν τις κύριες όταν αυτό κρίνεται απαραίτητο από το Δικαστήριο.

Οι κύριες ποινές είναι : 1) οι στερητικές της ελευθερίας ποινές , 2) οι ποινές σε χρήμα και 3) οι ποινές παροχής κοινωφελούς εργασίας.

Οι στερητικές της ελευθερίας ποινές διακρίνονται σε 1α) συνήθειες και 1β) ιδιόζουσες.

Οι συνήθειες είναι αυτές που προβλέπονται στα αρθρ 51,52,53,54 ΠΚ.

Η ποινή της καθείρξεως , κατοχυρώνεται στο αρθρ 52. Διακρίνεται σε ισόβια κάθειρξη και σε πρόσκαιρη. Πρόσκαιρη ονομάζεται η κάθειρξη που έχει διάρκεια 5 **έως 15 έτη** (βλ αρθρ 52).

Η ποινή της φυλακίσεως κατοχυρώνεται στο αρθρ 53. Η διάρκειά της κυμαίνεται από 10 ημέρες μέχρι 5 έτη.

Ιδιόζουσες , ονομάζονται οι στερητικές της ελευθερίας ποινές , οι οποίες διαφέρουν από τις συνήθειες γιατί επιβάλλονται μόνο σε συγκεκριμένες κατηγορίες εγκλημάτων , με το αιτιολογικό πως χρήζουν ιδιαίτερης ποινικής μεταχείρισης, στερητικών της ελευθερίας ποινών.

Μόνο σε μια περίπτωση ο ποινικός κώδικας κατοχυρώνει ιδιόζουσες στερητικές της ελευθερίας ποινές.

Αφορά την ειδική κατηγορία των ανήλικων δραστών που έχουν όμως συμπληρώσει το 15ο έτος της ηλικίας τους, ώστε να περιοριστούν σε ειδικό κατάστημα νέων. Αν συντρέχουν οι προϋποθέσεις που θέτει το αρθρ 127 σε συνδυασμό με το αρθρ 54 του ΠΚ

Οι ποινές σε χρήμα είναι :

αρθρ 57 του ΠΚ

ΠΑΡΕΠΟΜΕΝΕΣ ΠΟΙΝΕΣ :

Είναι συγκεκριμένες ποινές που προβλέπει σε συγκεκριμένα άρθρα ο ποινικός κώδικας.

1) Η αποστέρηση θέσεων και αξιωμάτων αρθρ 59 και 60 ΠΚ

Η ως άνω παρεπόμενη ποινή , σύμφωνα με την αιτιολογική έκθεση του Νέου ποινικού κώδικα 1/7/2019 προβλέπει ως παρεπόμενη ποινή ΜΟΝΟ για τα κακούργηματα. Συνεπώς για να επιβληθεί θα πρέπει υποχρεωτικά να έχει επιβληθεί ως κύρια ποινή κάθειρξη (κακούργημα) για τον κατηγορούμενο .

2) Απαγόρευση άσκησης επαγγέλματος

Κατοχυρώνεται στο αρθρ 65 και μπορεί να επιβληθεί από το Δικαστήριο στις περιπτώσεις κατά τις οποίες καταδικασθεί κάποιος για κακούργημα ή πλημμέλημα που διαπράχθηκε με βαριά παράβαση των καθηκόντων κάποιου επαγγέλματος.

3) Η αφαίρεση άδειας οδήγησης (άρθρο 66). Για την επιβολή της απαιτείται το τελεσθέν έγκλημα να έχει άμεση σχέση με την οδήγηση ή την εκμετάλλευση μεταφορικού μέσου και να έχει επιβληθεί κύρια ποινή στον δράστη στερητική της ελευθερίας τουλάχιστον έξι μηνών.

3) Η δημοσίευση της καταδικαστικής απόφασης (άρθρο 67)

Σύμφωνα με το αρθρ 67 το Δικαστήριο , έχει τη δυνατότητα ως παρεπόμενο μέτρο να επιβάλει τη δημοσίευση καταδικαστικής απόφασης , αν κρίνει πως κάτι τέτοιο επιβάλλει «το δημόσιο συμφέρον».

4) Δήμευση των εργαλείων (αρθρ 68) ή προϊόντων του εγκλήματος (instrumentavelproductscleris).

Μέσω της δήμευσης τα εργαλεία ή τα προϊόντα του εγκλήματος , περιέρχονται στην κυριότητα του Δημοσίου.

Το έγκλημα

Άρθρο 14 παρ 1 ΠΚ.

« έγκλημα είναι πράξη άδικη και καταλογιστή σε εκείνον που την τέλεσε ,η οποία τιμωρείται από τον νόμο».

Τα 4 στοιχεία του εγκλήματος.

Τα τέσσερα βασικά στοιχεία του εγκλήματος είναι **1) η πράξη, 2) το άδικο 3) το καταλογιστό και 4) η νομοθετική πρόβλεψη.**

Φυσικά το κυριότερο στοιχείο είναι η πράξη , υπό την έννοια πως θα πρέπει υποχρεωτικά να προηγείται των λοιπών στοιχείων. Έγκλημα χωρίς πράξη

δηλαδή εξωτερίκευση των ενεργειών του ώστε να καταστούν αυτές αντιληπτές στο κοινωνικό σύνολο δεν νοείται!

ΚΑΝΕΝΑΣ ΔΕΝ ΜΠΟΡΕΙ ΝΑ ΤΙΜΩΡΗΘΕΙ ΓΙΑ ΤΟ ΦΡΟΝΗΜΑ ΤΟΥ (ήτοι για τις εσωτερικές του πεποιθήσεις και ιδέες) , εκτός φυσικά αν αυτό εξωτερικευθεί με πράξεις.

Η έννοια της πράξης:

Θα πρέπει ωστόσο να καταστεί σαφές πως με την έννοια της πράξης δεν νοούνται μόνο οι ενέργειες των προσώπων **αλλά και οι παραλείψεις αυτών**, βλ αρθρ 14 παρ 2 του ΠΚ . «Στις διατάξεις των ποινικών νόμων , ο όρος πράξη περιλαμβάνει και τις παραλείψεις» .

Συμπερασματικά λοιπόν, για την ύπαρξη του εγκλήματος θα πρέπει αρχικά να υπάρξει πράξη (ενέργεια ή παράλειψη).

Η Πράξη στο ποινικό δίκαιο:

Οι μη πράξεις

1)Ενέργειες ζώων και φυσικά φαινόμενα .

Οι ενέργειες των ζώων και τα φυσικά φαινόμενα (βροχές, άνεμοι , χαλάζι κτλ) δεν μπορούν να θεωρηθούν ως πράξεις και κατ επέκταση δεν ενδιαφέρουν ποινικά ακόμα και αν προσβάλουν αγαθά που προστατεύονται από το δίκαιο (ζωή , σωματική ακεραιότητα , υγεία κτλ).

2) Τα εσωτερικά γεγονότα.

Δεν συνιστούν «πράξη» και επομένως είναι αδιάφορα για το ποινικό δίκαιο τα εσωτερικά γεγονότα. Εσωτερικά, ονομάζονται τα γεγονότα που διαδραματίζονται στον εσωτερικό κόσμο των ανθρώπων, ήτοι οι ιδέες τους, τα φρονήματά τους , οι πεποιθήσεις τους.

3) Η ακαταμάχητη σωματική βία (vis absoluta)

Δεν αποτελούν πράξεις που να επιφέρουν ποινικό κολασμό, οι ενέργειες που να γίνονται από ανθρώπους, οι οποίες όμως αποτελούν προϊόν απροσπέλαστης , ακαταμάχητης βίας. Πχ Αν ο Α έχει αλυσοδεμένους τους Β και Γ και με το χέρι του Β προκαλεί μώλωπες στο πρόσωπο του Γ, τότε η ενέργεια του Β (αφού είναι το δικό του χέρι που προκαλεί τη σωματική βλάβη στον Γ) ΔΕΝ μπορεί να θεωρηθεί ως πράξη από πλευράς του Β, αφού ουσιαστικά το χέρι του ελέγχεται από τον Α. Μόνο ο Α πράττει.

Αντίθετα, στις περιπτώσεις της ψυχολογικής βίας (vis compulsiva), υπάρχει πράξη διότι ναι μεν αρχικά ο εξαναγκαζόμενος δεν έχει βούληση να πράξει παράνομα, όμως τελικώς η βούληση του «κάμπτεται» εξαιτίας της απειλής .

4) Δεν συνιστούν πράξη οι ενέργειες που γίνονται χωρίς συνείδηση (απάλειψη συνείδησης).

Περιπτώσεις απάλειψης της συνείδησης , είναι οι περιπτώσεις κατά τις οποίες το άτομο πράττει μεν αλλά χωρίς ούτε να θέλει αλλά ούτε και να γνωρίζει ότι πράττει. Κλασικές περιπτώσεις, είναι αυτές της υπνοβασίας, της λιποθυμίας , της επιληπτικής κρίσης και της νάρκωσης. Η δικαιολογητική βάση στις ως άνω ενέργειες που τις διακρίνουν από τις πράξεις που ενδιαφέρουν ποινικά και ως εκ τούτου επιφέρουν τον ποινικό κολασμό είναι ότι ο δρών στην πραγματικότητα δεν έχει καμία συνείδηση των πραττομένων του .

5) Τέλος , ΔΕΝ συνιστούν πράξεις οι συμπεριφορές των νηπίων , ήτοι ατόμων κάτω των οκτώ ετών.

Η παράλειψη στην ανθρώπινη συμπεριφορά

Σύμφωνα με το αρθρ 14 παρ 2 του ΠΚ, στον όρο πράξη , περιλαμβάνονται και οι παραλείψεις .

Πράξη = θετική ενέργεια αλλά και αποθετική συμπεριφορά , ήτοι αποχή από συγκεκριμένη ενέργεια. Ορισμένες φορές και η αποχή από συγκεκριμένη συμπεριφορά μπορεί να είναι αξιόποινη.

Και η παράλειψη διέπεται από τα βασικά στοιχεία της πράξης , υπό την έννοια, πως νοείται ως τέτοια μόνο άμα προέρχεται από άνθρωπο και επιπλέον θα πρέπει να έχει και αυτή το απαραίτητο στοιχείο της εξωτερικευσης. Θα πρέπει να καταστεί αντιληπτή στον εξωτερικό κόσμο. Φυσικά οφείλει να έχει και κάποιο σημαντικό κοινωνικό ενδιαφέρον.

Οι προϋποθέσεις της παράλειψης για την επέλευση της απαραίτητης εξωτερικευσης είναι δύο:

1) να υπάρχει αντικειμενική δυνατότητα πράξεως του ανθρώπου που παραλείπει.

2) να υπάρχει γνώση της ανάγκης για ενέργεια.

Τα εγκλήματα της παράλειψης

Διακρίνονται σε δύο πολύ μεγάλες κατηγορίες , **α)** στα εγκλήματα γνήσιας παράλειψης και **β)** στα εγκλήματα μη γνήσιας παράλειψης.

A) Στα εγκλήματα γνήσια παράλειψης , ο ίδιος ο πυρήνας της αντικειμενικής τους υπόστασης (δηλαδή, η ίδια η εγκληματική συμπεριφορά), στοιχειοθετείται από την παράλειψη! Στα εγκλήματα αυτά , ο ίδιος ο νόμος (δηλαδή το συγκεκριμένο έγκλημα , ορίζουν την παράλειψη ως στοιχείο της αντικειμενικής τους υπόστασης .Επομένως **αν δεν υπάρχει παράλειψη ,δεν υπάρχει και έγκλημα!** Τέτοια εγκλήματα είναι, πχ αυτό του αρθρ 307 του ΠΚ «παράλειψη προσφοράς βοήθειας».

B) Αντίθετα , όσον αφορά τα εγκλήματα μη γνήσιας παράλειψης , είναι αυτά τα οποία η αντικειμενική τους υπόσταση, δεν εξαρτάται αφενός από την έννοια της παράλειψης , αλλά δύναται να τελεστούν και με παράλειψη αν ο δράστης **έχει ιδιαίτερη νομική υποχρέωση να μην παραλείψει.** Ο δράστης στα εγκλήματα αυτά οφείλει να ενεργήσει και να αποτρέψει το εγκληματικό αποτέλεσμα.

Τα μη γνήσια εγκλήματα παράλειψης , δεν στοιχειοθετούνται σε συγκεκριμένα άρθρα του ΠΚ , όπως συμβαίνει με τα γνήσια, αλλά όλα τα εγκλήματα ενέργειας μπορούν να τελεστούν και με μη γνήσια παράλειψη εφόσον συντρέχει η ιδιαίτερη νομική υποχρέωση του άρθρου 15 ΠΚ.

«Όπου νόμος για την ύπαρξη αξιόποινης πράξης απαιτεί να έχει επέλθει ορισμένο αποτέλεσμα , η μη αποτροπή του , τιμωρείται όπως η πρόκλησή του με ενέργεια , αν ο υπαίτιος της παράλειψης είχε ιδιαίτερη νομική υποχρέωση να προβεί σε ενέργεια για την αποτροπή του αποτελέσματος ..».

Οι πηγές των ιδιαίτερων νομικών υποχρεώσεων είναι συγκεκριμένες βάσει του 15 ΠΚ είναι νόμος , η σύμβαση και η προγενέστερη επικίνδυνη ενέργεια του δράστη

Τα χαρακτηριστικά της νομικής υποχρέωσης του αρθρ 15 :

A) Αρχικά ενδιαφέρει , η υποχρέωση να είναι νομική.

B) Θα πρέπει αυτή η υποχρέωση να είναι ειδική.

Ειδική, είναι η υποχρέωση που βαραινει μόνο ορισμένα πρόσωπα , είτε δηλαδή αυτά που τα ονομάζει ο νόμος , ή η σύμβαση, ή που βρίσκονται σε ιδιαίτερες σχέσεις.

Η ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΟΤΑΣΗ ΤΟΥ ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΣ

Τι ορίζεται ως ειδική υπόσταση ενός εγκλήματος και ποια είναι η έννοιά της;

Ορισμός: Η ειδική υπόσταση ενός εγκλήματος , είναι το σύνολο των στοιχείων που προσδίδει ο νομοθέτης σε μια συγκεκριμένη πράξη και με αυτόν τον τρόπο την καθιστά εγκληματική. Αυτό πρακτικά σημαίνει πως αν λείπει έστω και ένα από τα απαιτούμενα στοιχεία που θέτει ο νομοθέτης ως προϋπόθεση , τότε η πράξη που τελείται δεν μπορεί να νοηθεί ως έγκλημα.

Τα στοιχεία της ειδικής υπόστασης :

Η ειδική υπόσταση διακρίνεται σε δύο επιμέρους στοιχεία

α) την αντικειμενική υπόσταση του εγκλήματος

β) στην υποκειμενική υπόσταση του εγκλήματος.

Η αντικειμενική υπόσταση , περιλαμβάνει το σύνολο όλων των αντικειμενικών στοιχείων που έχει θέσει ο νομοθέτης προκειμένου να χαρακτηρίσει μια πράξη ως έγκλημα.

Η υποκειμενική υπόσταση , περιλαμβάνει τον υποκειμενικό σύνδεσμο του δράστη με την πράξη του. Δηλαδή περιλαμβάνει την υπαιτιότητα του δράστη.

Η υποκειμενική υπόσταση, διακρίνεται επίσης, σε δύο επιμέρους στοιχεία, **στον δόλο του δράστη (ήτοι στην πρόθεση) και στην αμέλεια.**

Ο δόλος κατοχυρώνεται στο αρθρ 27 ΠΚ.

Για να τελεστεί με δόλο ένα έγκλημα, θα πρέπει να συντρέχει από πλευράς του δράστη, ένα **ΒΟΥΛΗΤΙΚΟ και ένα ΓΝΩΣΤΙΚΟ** στοιχείο. Δηλαδή, αφενός ο δράστης θα πρέπει να θέλει την εκτέλεση συγκεκριμένου εγκλήματος (βουλητικό στοιχείο) , αφετέρου θα πρέπει να γνωρίζει την επέλευση του εγκληματικού αποτελέσματος μέσω των πράξεών του (γνωστικό στοιχείο).

Η αμέλεια, κατοχυρώνεται στο αρθρ 28 του ΠΚ και η βασική της διαφορά με τον δόλο, έγκειται στο «βουλητικό» στοιχείο.

Ένα έγκλημα τελείται από αμέλεια , όταν ο δράστης παραβιάζει έναν κανόνα επιμελείας, αλλά δεν επιθυμεί την τέλεση κανενός εγκλήματος.

Συνεπώς, καθίσταται σαφές πως η βασική διαφορά του δόλου από την αμέλεια έγκειται κυρίως **στο βουλητικό στοιχείο.** Στο δόλο «θέλει» να τελέσει έγκλημα , στην αμέλεια «δεν θέλει».

Κατά τα λοιπά και ο δόλος και η αμέλεια, στοιχειοθετούν την υπαιτιότητα (αρθρ 26 ΠΚ) του δράστη.

Η αντικειμενική υπόσταση ειδικότερα

Η αντικειμενική υπόσταση , όπως αναλύθηκε και ανωτέρω αποτελεί το ένα εκ των δύο απαραίτητων συστατικών της ειδικής υπόστασης για τη στοιχειοθέτηση ενός εγκλήματος.

Το βασικότερο στοιχείο της αντικειμενικής υπόστασης , είναι η εγκληματική πράξη , η οποία μπορεί να συνίσταται, είτε σε θετική ενέργεια του δράστη , είτε σε παράλειψή του.

Επίσης βασικό στοιχείο για τη θεμελίωση της α.υ ενός εγκλήματος , είναι το υποκείμενο του εγκλήματος.

Υποκείμενο ορίζεται το πρόσωπο εκείνο που πραγματώνει την εγκληματική πράξη. Αυτό σημαίνει πως ΔΕΝ μπορεί να υπάρξει αντικειμενική υπόσταση ενός εγκλήματος και κατ επέκταση ούτε έγκλημα αν δεν υπάρχει κάποιο υποκείμενο .

Αλλά επιμέρους στοιχεία που στοιχειοθετούν την αντικειμενική υπόσταση ενός εγκλήματος, είναι το αντικείμενο του εγκλήματος, η επέλευση του εγκληματικού αποτελέσματος και ο αιτιώδης σύνδεσμος (δηλαδή η αιτιώδης συνάφεια μεταξύ της πράξης του δράστη και της επέλευσης του εγκληματικού αποτελέσματος).

Το αντικείμενο του εγκλήματος:

Το αντικείμενο του εγκλήματος διακρίνεται σε δύο επιμέρους κατηγορίες , το νομικό αντικείμενο του εγκλήματος και το υλικό.

Σκοπός γενικά του δικαίου και του ποινικού δικαίου ειδικότερα, είναι να προστατεύσει κάποιες θεμελιώδεις κοινωνικές αξίες, οι οποίες αποτελούν «αγαθά» που προστατεύονται από τον νόμο (έννομα αγαθά).

Το νομικό λοιπόν αντικείμενο του εγκλήματος, είναι ακριβώς αυτή η κοινωνική αξία που προστατεύει ο νόμος. Συμπερασματικά , καθίσταται σαφές πως όλα τα εγκλήματα έχουν και κάποιο νομικό αντικείμενο , αφού όλα προσβάλλουν κάποιο έννομο αγαθό , κάποια θεμελιώδη κοινωνική αξία , διότι σε διαφορετική περίπτωση δεν θα ήταν εγκλήματα!

Αντίθετα , υλικό , ορίζεται το αντικείμενο εκείνο στο οποίο ο δράστης υποχρεωτικά εξαπολύει την εγκληματική του ενέργεια με σκοπό την επέλευση του εγκληματικού του αποτελέσματος. Με άλλα λόγια , υλικό είναι , το «ενσώματο αντικείμενο στο οποίο στρέφεται η αξιόποινη πράξη».

Ορθά παρατηρείται πως, νομικό αντικείμενο όπως έχουν σαφώς όλα τα εγκλήματα ενώ , υλικό δεν είναι υποχρεωτικό να έχουν όλα.

Η ανθρωποκτονία πχ , έχει και υλικό αντικείμενο , το οποίο είναι το σώμα του θύματος. Δηλαδή η εγκληματική ενέργεια του δράστη , κατευθύνεται προς το σώμα του θύματος και τότε μόνο πραγματώνεται το εγκληματικό αποτέλεσμα της.

Ωστόσο το έγκλημα της ψευδούς καταθέσεως του αρθρ. 224 ΠΚ έχει προφανώς νομικό αλλά όχι υλικό αντικείμενο.

Οι μορφές της υπαιτιότητας :

Σύμφωνα με το άρθρο 26 του ποινικού κώδικα οι μορφές της υπαιτιότητας είναι δύο. Η πρώτη είναι ο δόλος (αρ 27 του ΠΚ) και η δεύτερη είναι η αμέλεια (αρθρ 28 του ΠΚ).

Ο δόλος:

Ο ορισμός της έννοιας του δόλου κατοχυρώνεται από το άρθρο 27 του ποινικού κώδικα , σύμφωνα με τον οποίο , « με δόλο (πρόθεση) πράττει όποιος θέλει την παραγωγή των περιστατικών που κατά τον νόμο απαρτίζουν την έννοια κάποιας αξιόποινης πράξης...»

Καθίσταται λοιπόν σαφές, πως ως δόλος νοείται , «η ψυχική κατάσταση του δράστη που γνωρίζει τα περιστατικά που απαρτίζουν κατά τον νόμο την έννοια κάποιας αξιόποινης πράξης και που θέλει ή έστω αποδέχεται την πραγμάτωσή της».

Συνεπώς τα στοιχεία που περικλείουν την έννοια του δόλου είναι δύο:

A) το γνωστικό και

B) το βουλητικό.

Ειδικότερα ο δόλος διακρίνεται ως εξής :

A) Ο Άμεσος δόλος πρώτου βαθμού. (ο δόλος επιδίωξης)

Υφίστανται στις περιπτώσεις εκείνες κατά τις οποίες ο δράστης «επιδιώκει» να τελέσει αφενός ακριβώς την εγκληματική πράξη που τελικά τελεί και αφετέρου επιθυμεί να επέλθει και το συγκεκριμένο εγκληματικό αποτέλεσμα.

Επί παραδείγματι, όταν ο Α πυροβολεί τον Β εξ αποστάσεως. Τελεί ανθρωποκτονία από πρόθεση (με δόλο) του 299 παρ 1 του ΠΚ και μάλιστα με δόλο άμεσο πρώτου βαθμού , διότι επιθυμεί άμεσα την επέλευση του εγκληματικού του αποτελέσματος και γνωρίζει απόλυτα την επέλευση του εγκληματικού αποτελέσματος.

B) Ο Άμεσος δόλος Β βαθμού. (δόλος αποδοχής του αναγκαίου).

Διαφέρει από τον άμεσο δόλο Α βαθμού ως προς το ζήτημα της επιδίωξης. Στον άμεσο δόλο Β' βαθμού, ο δράστης δεν επιδιώκει το εγκληματικό αποτέλεσμα των πράξεών του, ωστόσο προβλέπει την πραγμάτωση της αντικειμενικής υπόστασης ως βέβαιη (αναγκαία) και την αποδέχεται πλήρως.

Επί παραδείγματι, με άμεσο δόλο δευτέρου βαθμού λειτουργεί ο Α όταν βάζει φωτιά στο σπίτι του Β με σκοπό να προκαλέσει φθορά στην οικία του (φθορά ξένης ιδιοκτησίας του 378 ΠΚ). Γνωρίζει όμως πως μέσα στο σπίτι βρίσκεται και ο υπερήλικας πατέρας του Β ο οποίος δεν θα μπορεί εγκαίρως να φύγει από την οικία και θα καεί ως αναγκαία συνέπεια της φθοράς που επέρχεται μέσω της πυρκαγιάς.

Στην προκειμένη περίπτωση, όσον αφορά το έγκλημα της φθοράς ξένης ιδιοκτησίας του αρθρ 378 ΠΚ, ο Α σαφώς διέπεται από δόλο άμεσου Α βαθμού. Αυτό συμβαίνει, διότι, αφενός γνωρίζει και αφετέρου επιδιώκει πως μέσω της πράξης του θα προκαλέσει ακριβώς αυτή την εγκληματική ενέργεια που προκαλεί, ήτοι την φθορά ξένης ιδιοκτησίας. Όμως, όσον αφορά το θάνατο του υπερήλικα, ο Α δεν διέπεται από δόλο άμεσο Α βαθμού, αλλά από δόλο άμεσο Β' βαθμού ή αλλιώς δόλο αποδοχής του αναγκαίου. Αυτό συμβαίνει, διότι, με βάση τα πραγματικά περιστατικά, ουδέποτε δεν επεδίωξε να επέλθει ο θάνατος του Β (δεν ήταν αυτός ο στόχος του) απλώς αποδέχτηκε ως αναγκαιότητα τον θάνατό του.

Η βασική διαφορά λοιπόν μεταξύ του άμεσου δόλου Α βαθμού με τον άμεσο δόλο Β' βαθμού, έγκειται στο βουλευτικό στοιχείο, ενώ στο γνωστικό ταυτίζονται απόλυτα.

Γ) Ο ενδεχόμενος δόλος.

Ο ενδεχόμενος δόλος, υφίστανται όταν ο δράστης γνωρίζει καταρχάς πως τελεί άδικη, (παράνομη) πράξη, αλλά προβλέπει ως ενδεχόμενο μόνο, πως εξαιτίας της πράξης του, μπορεί να επέλθει το εγκληματικό αποτέλεσμα και το αποδέχεται, όπως ρητά ορίζει το άρθρο 27 παρ 1 εδ Β' ΠΚ.

Συνεπώς, εξ ορισμού καθίσταται σαφές πως **το γνωστικό στοιχείο του ενδεχόμενου δόλου διαφέρει τόσο από τον άμεσο δόλο του πρώτου βαθμού (Α βαθμού), όσο και από τον άμεσο δόλο Β' βαθμού.** Αυτό συμβαίνει, διότι, στους άμεσους δόλους ο δράστης, είτε επιδιώκει (Α βαθμού δόλος), είτε ναι μεν δεν επιδιώκει άμεσα, όμως γνωρίζει με βεβαιότητα πως η εγκληματική του πράξη, θα επιφέρει συγκεκριμένο εγκληματικό αποτέλεσμα (δόλος Β' βαθμού).

Στον ενδεχόμενο δόλο, ο δράστης προβλέπει μεν το εγκληματικό αποτέλεσμα αλλά σαφώς πιο απομακρυσμένα. Το προβλέπει απλώς και μόνο ως ενδεχόμενο!

Η έννοια της ΑΜΕΛΕΙΑΣ στον ΠΚ.

Η αμέλεια αποτελεί το δεύτερο σκέλος της υπαιτιότητας , μετά τον δόλο (που αναλύθηκε στην προηγούμενη εισήγηση).

Άρθρ 26 ΠΚ : «Τα κακουργήματα και πλημμελήματα τιμωρούνται μόνο όταν τελούνται με δόλο. Κατ' εξαίρεση στις περιπτώσεις που ορίζει ειδικά ο νόμος, τα πλημμελήματα τιμωρούνται και όταν τελούνται από αμέλεια».

Καθίσταται λοιπόν εξαρχής σαφές , πως η έννοια της αμέλειας δεν αφορά όλα τα εγκλήματα, αλλά μόνο περιορισμένα πλημμελήματα!

Το άρθρο 28 του ποινικού κώδικα , επιχειρεί να δώσει ένα ορισμό στην έννοια της αμέλειας, σύμφωνα με τον οποίο: *«από αμέλεια πράττει , όποιος από έλλειψη της προσοχής την οποία όφειλε κατά τις περιστάσεις και μπορούσε να καταβάλει, είτε δεν προέβλεψε το αξιόποιο αποτέλεσμα που προκάλεσε η πράξη του , είτε το προέβλεψε ως δυνατό , πίστεψε όμως ότι δε θα επερχόταν».*

Από τον ως άνω ορισμό διαφαίνεται πως τα είδη της αμέλειας **είναι δύο**. Το πρώτο είναι α) η **«άνευ συνειδήσεως αμέλεια»** και το δεύτερο είναι β) **«η ενσυνείδητη αμέλεια»**.

Η άνευ συνειδήσεως αμέλεια.

Αποτελεί την κλασική περίπτωση της απροσεξίας, η οποία υφίστανται όταν ο εκάστοτε δράστης, σύμφωνα με το άρθρο 28 του ΠΚ , «δεν πρόβλεψε το αξιόποιο αποτέλεσμα που προκάλεσε η πράξη του».

Η ενσυνείδητη αμέλεια

Αποτελεί περίπτωση απερισκεψίας, η οποία υφίστανται όταν ο εκάστοτε δράστης , σύμφωνα με το άρθρο 28 του ΠΚ «προέβλεψε ως δυνατό (το αξιόποιο αποτέλεσμα), πίστεψε όμως ότι δεν θα επερχόταν».

Ποιο είναι το μέτρο της επιμελείας που τελικά θα πρέπει να τηρηθεί από τους κοινωνούς ώστε να μην αμελούν;

Η απάντηση δεν μπορεί να είναι άλλη από την επιμέλεια που οφείλει και δύναται να επιδείξει **ο μέσος κοινωνός του οικείου τομέα δραστηριότητας με το δράστη.**

Ενδεχόμενος δόλος και ενσυνείδητη αμέλεια –η λεπτή διάκρισή τους.

Η διάκριση μεταξύ ενδεχόμενου δόλου και ενσυνείδητης αμέλειας αποτελεί ένα από τα πιο ακανθώδη και δυσδιάκριτα ζητήματα του ποινικού δικαίου. Αυτό συμβαίνει, διότι τόσο στον ενδεχόμενο δόλο , όσο και στην ενσυνείδητη αμέλεια, το «γνωστικό» στοιχείο του δράστη ομοιάζει. Συνεπάγεται λοιπόν πως και στις δύο καταστάσεις, ο δράστης μπορεί να προβλέψει (έστω απομακρυσμένα),ότι μέσω των πράξεών του δύναται να επέλθει το εγκληματικό αποτέλεσμα. Η βασική διάκριση ωστόσο μεταξύ ενδεχόμενου δόλου και ενσυνείδητης αμέλειας **έγκειται στο «βουλευτικό στοιχείο», το οποίο διαφέρει αισθητά.**

Κατά τον ενδεχόμενο δόλο, ο δράστης βουλευτικά, ΑΠΟΔΕΧΕΤΑΙ την επέλευση του εγκληματικού αποτελέσματος , ενώ αντίθετα στην ενσυνείδητη αμέλεια, ο δράστης ΔΕΝ ΑΠΟΔΕΧΕΤΑΙ την επέλευση του εγκληματικού αποτελέσματος διότι ΠΙΣΤΕΥΕΙ ότι θα την αποφύγει.

Ενδείξεις για την κατάφαση του ενδεχόμενου δόλου :

- 1) Η λήψη μέτρων από πλευράς του δράστη (πριν , κατά τη διάρκεια και μετά την πράξη του) με σκοπό την αυτοπροστασία του.
- 2) Η γνώση του δράστη περί του υψηλού ποσοστού επικινδυνότητας της σχετικής του πράξης.
- 3) Η ύπαρξη ιδιοτέλειας από πλευράς δράστη όσον αφορά αφενός την πράξη και αφετέρου το αποτέλεσμα αυτής.
- 4) Δηλώσεις που καταδεικνύουν δόλο του δράστη όσον αφορά την πράξη του πριν και μετά την τέλεση αυτής .
- 5) Το «μέσο» και οι «συνθήκες» κάτω από τις οποίες ο δράστης προέβη στη συγκεκριμένη πράξη. Πχ τι όργανο χρησιμοποίησε για να τελέσει την πράξη του ; Η χρησιμοποίηση ενός όπλου συνήθως καταδεικνύει δόλια συμπεριφορά. Το ατύχημα με ένα αυτοκίνητο λόγω υψηλής ταχύτητας ή λόγω παραβίασης του Κ.Ο.Κ , συνήθως καταδεικνύει αμελή συμπεριφορά.

Ενδείξεις για την κατάφαση υπάρξεως της ενσυνείδητης αμέλειας.

- 1) Η μη λήψη προστατευτικών μέτρων από πλευράς δράστη πριν, κατά τη διάρκεια και μετά την πράξη του.

2) Η λήψη αποτρεπτικών μέτρων

3) Η αμοιβαιότητα του κινδύνου: Πολύ σημαντικός δείκτης κατά τη θεωρία του ποινικού δικαίου, για την ύπαρξη ενσυνείδητης αμέλειας αντί ενδεχόμενου δόλου, είναι η «αμοιβαιότητα του κινδύνου» του δράστη και του θύματος. Αν το εγκληματικό αποτέλεσμα είναι δυνατόν να πλήξει και τον ίδιο τον δράστη της εγκληματικής πράξης, τότε το πιθανότερο είναι η υπαιτιότητα του δράστη να διέπεται από αμέλεια και όχι δόλο πχ τροχαία ατυχήματα).

Οι διακρίσεις των εγκλημάτων

1) Η πρώτη βασική διάκριση των εγκλημάτων έχει να κάνει **με το υποκείμενο** του εκάστοτε εγκλήματος.

Υπάρχουν εγκλήματα, τα οποία μπορούν να τελεστούν από οποιοδήποτε πρόσωπο, ενώ υπάρχουν και άλλα τα οποία δύναται να τελεστούν μόνο από ορισμένα άτομα (υποκείμενα), τα οποία συνήθως πρέπει να έχουν και κάποιες συγκεκριμένες ιδιότητες.

Τα εγκλήματα τα οποία μπορούν να τελεστούν από οποιοδήποτε πρόσωπο, ονομάζονται **κοινά** εγκλήματα.

Τα κοινά εγκλήματα, καταλαμβάνουν με πολύ μεγάλη διαφορά την πρώτη θέση των ποινικών εγκλημάτων που περιγράφονται στον κώδικα.

Κοινά εγκλήματα, ενδεικτικά είναι, η ανθρωποκτονία από πρόθεση του 299 ΠΚ, η ανθρωποκτονία από αμέλεια του 302 ΠΚ, η παράνομη κατακράτηση του 325 ΠΚ, η ληστεία του 380 ΠΚ, ο βιασμός του 336 ΠΚ και πολλά άλλα. Κοινό χαρακτηριστικό αυτών των εγκλημάτων, είναι πως συνήθως αρχίζουν την διατύπωσή τους με την αναφορική αντωνυμία «όποιος». (Βλέπε για παράδειγμα το άρθρ 299 ΠΚ, «όποιος με πρόθεση...» ή το 380 ΠΚ, «όποιος με σωματική βία...» κτλ).

Στον αντίποδα, τα εγκλήματα τα οποία μπορούν να τελεστούν, μόνο από συγκεκριμένα πρόσωπα, ονομάζονται **ιδιαιτέρα εγκλήματα** (delicta propria).

Ονομάζονται ιδιαιτέρα, διότι τα υποκείμενά τους, θα πρέπει υποχρεωτικά να έχουν κάποιες ιδιαίτερες ιδιότητες.

Για παράδειγμα το άρθρο 303 του ΠΚ, που θεμελιώνει το κακούργημα της παιδοκτονίας, αναφέρει «μητέρα που με πρόθεση σκότωσε το παιδί της κατά ή μετά τον τοκετό...».

Καθίσταται λοιπόν κατανοητό, πως υποκείμενο του εγκλήματος της παιδοκτονίας δεν μπορεί να είναι οποιοδήποτε πρόσωπο, αλλά συγκεκριμένα, μόνο η μητέρα του παιδιού – θύματος. Το ίδιο συμβαίνει επί παραδείγματι και με το αρθρ 233 του ποινικού κώδικα , που κατοχυρώνει το έγκλημα της «*απιστίας των δικηγόρων*». Για να τελεστεί το συγκεκριμένο έγκλημα δεν αρκεί, «οποιοδήποτε υποκείμενο», όπως συμβαίνει στα κοινά εγκλήματα, αλλά δύναται να τελεστεί, μόνο από δικηγόρο. Θα πρέπει δηλαδή το υποκείμενο του ως άνω εγκλήματος, να έχει κάποια ιδιαίτερα χαρακτηριστικά , ήτοι τη δικηγορική ιδιότητα.

Τα ιδιαίτερα εγκλήματα διακρίνονται σε δύο επιμέρους υποκατηγορίες:

A) στα γνήσια ιδιαίτερα εγκλήματα και

B) στα μη γνήσια ιδιαίτερα εγκλήματα.

Γνήσια Ιδιαίτερα εγκλήματα , ονομάζονται αυτά στα οποία η ιδιαίτερη ιδιότητα που έχει το υποκείμενό τους , είναι εξόχως σημαντική , υπό την έννοια πως **θεμελιώνουν** το αξιόποινο της εγκληματικής ενέργειας. Δηλαδή, αν από το υποκείμενο της εγκληματικής πράξης, έλλειπε αυτή η ιδιαίτερη ιδιότητα, τότε δεν θα στοιχειοθετούνταν καθόλου το συγκεκριμένο έγκλημα.

Για παράδειγμα, το έγκλημα του αρθρ 233 του ΠΚ που αναφέρθηκε ανωτέρω και στοιχειοθετεί το έγκλημα της «απιστίας δικηγόρου», δεν μπορεί καθόλου να στοιχειοθετηθεί αν το υποκείμενο της πράξης του δεν κατέχει την ιδιότητα του δικηγόρου.

Μη γνήσια ιδιαίτερα εγκλήματα :

Είναι τα ιδιαίτερα εγκλήματα, που μπορούν να στοιχειοθετηθούν, ακόμα και αν τελεστούν από οποιοδήποτε υποκείμενο (ομοιάζουν στο σημείο αυτό με τα κοινά εγκλήματα). Δηλαδή το αξιόποινο σε αυτά τα εγκλήματα , δεν θεμελιώνεται από τις ιδιαίτερες ιδιότητες του δράστη. Ωστόσο, οι ιδιαίτερες ιδιότητες του δράστη , διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο , όσον αφορά το στάδιο της ποινής, που τελικά θα επιβληθεί στο δράστη, που τελεί το εκάστοτε, μη γνήσιο ιδιαίτερο έγκλημα.

Με άλλα λόγια , στα μη γνήσια ιδιαίτερα εγκλήματα, οι ιδιαίτερες ιδιότητες του δράστη , δύναται ΕΙΤΕ ΝΑ ΑΥΞΑΝΟΥΝ ΕΙΤΕ ΟΜΩΣ ΚΑΙ ΝΑ ΜΕΙΩΝΟΥΝ ΤΟ ΤΙΜΩΡΗΤΟ, ΔΗΛΑΔΗ ΤΗΝ ΠΟΙΝΗ.

Για παράδειγμα, το έγκλημα της παιδοκτονίας στο αρθρ. 303 του ΠΚ είναι ένα μη γνήσιο ιδιαίτερο έγκλημα. Είναι μη γνήσιο, διότι η ιδιότητα της μητέρας που απαιτεί το συγκεκριμένο άρθρο, δεν θεμελιώνει το αξιόποινο του εγκλήματος! Δηλαδή, αν κάποιος φονεύσει με πρόθεση ένα παιδί αποτελεί

κακούργημα το οποίο θεμελιώνεται στο γενικό άρθρο 299 παρ 1 του ΠΚ «ανθρωποκτονία από πρόθεση». Αν όμως, συντρέχουν στο υποκείμενο του εγκλήματος, ήτοι στο υποκείμενο της ανθρωποκτονίας του βρέφους, οι ιδιαίτερες ιδιότητες της μητέρας , ήτοι «μητέρα που με πρόθεση σκότωσε το παιδί της κατά τον τοκετό ..» , ουσιαστικά οι ιδιαίτερες αυτές ιδιότητες, διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο στην ποινή του συγκεκριμένου εγκλήματος και όχι στο αξιόποινο όπως διαπιστώσαμε. Αυτό συμβαίνει διότι το αρθρ 303 του ΠΚ, τιμωρεί την παιδοκτονία με «κάθειρξη μέχρι δέκα ετών», ενώ αντίθετα το έγκλημα της ανθρωποκτονίας του 299 ΠΚ τιμωρεί γενικώς το έγκλημα της ανθρωποκτονίας από πρόθεση με «ισόβια κάθειρξη».

2) Δεύτερη βασική διάκριση των εγκλημάτων , είναι τα εγκλήματα που διακρίνονται με βάση την εγκληματική συμπεριφορά.

Τα εγκλήματα διακρίνονται με βάση την εγκληματική συμπεριφορά

A) σε τυπικά (ή εγκλήματα συμπεριφοράς) και

B) σε ουσιαστικά

Τυπικά, ονομάζονται τα εγκλήματα τα οποία για τη στοιχειοθέτησή τους απαιτείται απλώς και μόνο μια ενέργεια. Επομένως **τυπικά ονομάζονται τα εγκλήματα των οποίων η στοιχειοθέτηση και το αξιόποινο ,έγκειται ακριβώς σε κάποια ενέργεια του δράστη , χωρίς να απαιτείται και να επέλθει το εγκληματικό αποτέλεσμα της ενέργειας αυτής.**

Επί παραδείγματι, το έγκλημα της πλαστογραφίας του άρθρου 216 ΠΚ ή αυτός της ψευδούς καταθέσεως του 224 ΠΚ είναι τυπικά

Ουσιαστικά εγκλήματα:

Ονομάζονται τα εγκλήματα τα οποία στοιχειοθετούνται όχι μόνο από κάποια εξωτερικευμένη ενέργεια, αλλά απαιτούν και ένα παρά πέρα αποτέλεσμα , σε αντίθεση με τα τυπικά εγκλήματα. Αυτό το παρά πέρα αποτέλεσμα, θα πρέπει ουσιαστικά να συνίσταται, σε μια μεταβολή που συμβαίνει στον εξωτερικό κόσμο, ακριβώς εξαιτίας της τελεσθείσας εγκληματικής πράξης.

Επί παραδείγματι, για τη στοιχειοθέτηση του εγκλήματος της ανθρωποκτονίας από πρόθεση, του αρθρ 299 ΠΚ ,δεν αρκεί απλώς η εγκληματική πράξη του δράστη, (πχ το ότι ο δράστης πυροβολεί το θύμα) ,αλλά επιπροσθέτως θα πρέπει να επέλθει ένα επιπλέον αποτέλεσμα (ο θάνατος του θύματος εξαιτίας του πυροβολισμού). Αν τυχόν δεν επέλθει ο θάνατος του θύματος, τότε σαφώς δεν σημαίνει ότι η πράξη του δράστη δεν είναι παράνομη, ή ότι δεν είναι εγκληματική, ή ότι δεν θα τιμωρηθεί ποινικά , αλλά σημαίνει, πως δεν

μπορεί να στοιχειοθετηθεί το τετελεσμένο έγκλημα της ανθρωποκτονίας από πρόθεση του 299, εφόσον δεν έχει επέλθει το απαιτούμενο επιπλέον αποτέλεσμα , ήτοι ο θάνατος του θύματος, που αποτελεί βασικό συστατικό της αντικειμενικής υπόστασης του ως άνω εγκλήματος. Στην περίπτωση αυτή, ο δράστης θα τιμωρηθεί μόνο για απόπειρα ανθρωποκτονίας (άρθρο 42 του ΠΚ σε συνδυασμό με το 299 ΠΚ).

3)**Τρίτη κατηγορία** εγκλημάτων , είναι αυτά που διακρίνονται ανάλογα

A) με την βλάβη που προκαλούν και

B) ανάλογα **με τη διακινδύνευση** που προκαλούν.

Εγκλήματα βλάβης,

είναι τα εγκλήματα εκείνα στα οποία η επέλευση του εγκληματικού αποτελέσματος και η στοιχειοθέτηση της αντικειμενικής του υπόστασης , συνδέεται υποχρεωτικά με ορισμένη βλάβη , ορισμένου εννόμου αγαθού.

Τέτοια εγκλήματα, είναι τα περισσότερα στον ΠΚ, όπως πχ, (η ανθρωποκτονία του 299 ΠΚ , οι σωματικές βλάβες των άρθρων 308 επ του ποινικού κώδικα , η ληστεία του 380 ΠΚ, οι κλοπές των άρθρων 372 επ. του ΠΚ , ο βιασμός του 336 ΠΚ και πάρα πολλά άλλα).

Εγκλήματα Διακινδύνευσης:

Στα εγκλήματα αυτά, δεν απαιτείται να επέλθει ορισμένη βλάβη σε συγκεκριμένο έννομο αγαθό του θύματος, αλλά η στοιχειοθέτησή τους, έγκειται αποκλειστικά και μόνο στο στοιχείο του κινδύνου.

Δηλαδή, είναι απλώς και μόνο αρκετό για αυτά τα εγκλήματα, ένα έννομο αγαθό να τεθεί σε κίνδυνο , χωρίς τελικά να απαιτείται να προσβληθεί παραλλήλως!

Τα εγκλήματα διακινδύνευσης , διακρίνονται περαιτέρω σε

A) εγκλήματα **συγκεκριμένης διακινδύνευσης** (ή εγκλήματα κινδύνου)

B) σε εγκλήματα **αφηρημένης διακινδύνευσης** (ή αφηρημένης επικινδυνότητας)

Γ) στην ενδιάμεση κατηγορία των εγκλημάτων **αφηρημένης-συγκεκριμένης διακινδύνευσης** και

Δ) κοινώς επικίνδυνα εγκλήματα.

4) Τέταρτη κατηγορία διάκρισης εγκλημάτων είναι τα: **διαρκή και τα στιγμιαία εγκλήματα.**

Διαρκές, χαρακτηρίζεται ένα έγκλημα όταν η εγκληματική πράξη του δράστη στοιχειοθετεί μια κατάσταση διαρκείας. Αυτό άλλωστε αποτελεί και τη βασική προϋπόθεση των διαρκών εγκλημάτων. Η εγκληματική πράξη του δράστη θα πρέπει να παράγει **μια κατάσταση**

Στιγμιαίο είναι το έγκλημα «όταν μετά τη στοιχειοθέτηση της αντικειμενικής του υπόστασης, δηλαδή μετά την τελείωσή του, είτε δεν δημιουργεί ουδεμία παράνομη κατάσταση είτε δημιουργεί μεν, πλην όμως η διατήρησή της δεν πληροί την αυτή αντικειμενική υπόσταση με την παραγωγή της».

Σημασία της διάκρισης μεταξύ στιγμιαίων εγκλημάτων και διαρκών εγκλημάτων:

1) Ιδιαίτερη σημασία διαδραματίζει ο διαχωρισμός των εγκλημάτων σε στιγμιαία και διαρκείας, όσον αφορά την διαδικασία της παραγραφής (άρθρ 111-113 του ΠΚ).

Στα διαρκή εγκλήματα δεν αρχίζει να «τρέχει» η προθεσμία παραγραφής, αν πρώτα δεν σταματήσει η παράνομη κατάσταση του διαρκούς εγκλήματος.

Για παράδειγμα, ο χρόνος παραγραφής στο διαρκές έγκλημα της σύστασης εγκληματικής οργάνωσης κατ' άρθρον 187 του ΠΚ, αρχίζει να μετράται μόνο από τη στιγμή που παύσει πλέον να υπάρχει η παράνομη οργάνωση.

2) Καθοριστικό επίσης ρόλο, διαδραματίζει η διάκριση των εγκλημάτων σε στιγμιαία και διαρκή στις περιπτώσεις της συμμετοχής στο έγκλημα (άρθρ. 45 επ του ΠΚ).

Ειδικότερα, στις περιπτώσεις της συναυτουργίας (άρθρ 45) και της συνέργειας άρθρ 47 ΠΚ, μπορούν να νοηθούν και να υπάρξουν καθ' όλη τη διάρκεια που συντελείται το διαρκές έγκλημα.

Επί παραδείγματι, αν έχουν ιδρύσει εγκληματική οργάνωση (διαρκές έγκλημα) ο Α, ο Β, ο Γ και ο Δ , μπορεί οποιαδήποτε στιγμή συνεχίζει να υπάρχει αυτή η οργάνωση, να εισχωρήσει στην ομάδα και να θεωρηθεί συναυτουργός ή συνεργός και ο ΣΤ. Μάλιστα, θα έχει την ίδια ακριβώς ποινική αντιμετώπιση και τιμώρηση, με τους υπόλοιπους, όπως ρητά επιτάσσει το αρθρ 45 του ΠΚ.

3)Στις περιπτώσεις άρσης του αδικού και ειδικότερα στην περίπτωση της άμυνας του αρθρ 22 ΠΚ , επίσης διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο η διάκριση των εγκλημάτων σε διαρκείας ή στιγμιαία. Αυτό συμβαίνει διότι στα εγκλήματα διαρκείας, επιτρέπεται η άμυνα, οποιαδήποτε στιγμή εφόσον συνεχίζει να υφίστανται το διαρκές έγκλημα. Άλλωστε, το αρθρ 22 παρ 2 εδάφιο τελευταίο αναφέρει, πως θα πρέπει η «επίθεση» που δέχεται το θύμα, για να στοιχειοθετηθεί η «άμυνα» , να είναι αφενός «άδικη» και αφετέρου **«παρούσα» και σε ένα διαρκές έγκλημα όσο διατηρείται η παράνομη κατάσταση πάντοτε θεωρείται παρούσα η επίθεση.**

Αντίθετα η προϋπόθεση του «παρόντος χρόνου», που απαιτεί το αρθρ 22 , είναι χρονικά πολύ στενότερη στα στιγμιαία εγκλήματα.

4)Σύμφωνα με το άρθρο 242 του κώδικα ποινικής δικονομίας, *«αυτόφωρο είναι το έγκλημα του οποίου ο δράστης καταλαμβάνεται την ώρα που το τελεί. Θεωρείται επίσης ότι υπάρχει αυτόφωρο έγκλημα όταν ο δράστης καταδιώκεται αμέσως μετά την πράξη από τη δημόσια δύναμη ή από τον παθόντα ή με δημόσια κραυγή... ποτέ δεν θεωρείται ότι συντρέχει μια από τις προηγούμενες περιπτώσεις, αν πέρασε όλη η επόμενη ημέρα από την τέλεση της πράξης.»*

Από την ανωτέρω διατύπωση του αρθρ 242 ΚΠΔ , καθίσταται σαφές πως τα στιγμιαία εγκλήματα , δύναται να θεωρούνται αυτόφωρα μόνο για ένα πολύ μικρό χρονικό διάστημα μετά την τέλεσή τους ήτοι μέχρι το πέρας της επόμενης μέρας από την τέλεσή τους. Αντίθετα, όσον αφορά τα διαρκή εγκλήματα , αυτά θεωρούνται πάντοτε αυτόφωρα , υπό την έννοια πως όσο συνεχίζεται να υφίστανται η «παράνομη κατάσταση», συνεχίζει να υφίστανται και το αυτόφωρο έγκλημα.

5) **Πέμπτη (5η) κατηγορία** διάκρισης εγκλημάτων είναι αυτή που τα διακρίνει

A) σε απλά και

B) σε σύνθετα.

Απλά :

είναι τα εγκλήματα εκείνα των οποίων η στοιχειοθέτηση της αντικειμενικής τους υπόστασης συμβαίνει με μια και μόνο εγκληματική πράξη.

Σύνθετα:

είναι τα εγκλήματα, των οποίων η στοιχειοθέτηση της αντικειμενικής τους υπόστασης , απαιτεί παραπάνω από μια πράξεις .

Πχ το έγκλημα της ανθρωποκτονίας με πρόθεση του άρθρου 299 ΠΚ είναι απλό έγκλημα , διότι για την τέλεσή του (και τη στοιχειοθέτηση της εγκληματικής του υπόστασης), απαιτείται μόνο κάποιος να φόνευσε με πρόθεση κάποιον άλλον.

Τα σύνθετα εγκλήματα:

διακρίνονται σε δύο επιμέρους κατηγορίες .

A) Στα σύνθετα «ΕΝ ΣΤΕΝΗ ΕΝΝΟΙΑ ΕΓΚΛΗΜΑΤΑ» ΚΑΙ

B) Στα σύνθετα «ΠΟΛΥΠΡΑΚΤΑ».

Τα σύνθετα , «εν στενή έννοια» εγκλήματα ,είναι αυτά των οποίων η αντικειμενική τους υπόσταση , στοιχειοθετείται, από άλλα επιμέρους απλά αλλά αυτοτελή εγκλήματα. Ένα σύνθετο , «εν στενή έννοια» έγκλημα είναι αυτό της **ληστείας του άρθρου 380 του ΠΚ.** Το σύνθετο έγκλημα της ληστείας στοιχειοθετείται από τα επιμέρους απλά εγκλήματα , της κλοπής του αρθρ 372 ΠΚ και του απλού εγκλήματος της παράνομης βίας του αρθρ 330 του ΠΚ.

Τα σύνθετα «πολύπρακτα» εγκλήματα ,

είναι αυτά που η αντικειμενική τους υπόσταση στοιχειοθετείται **από δύο πράξεις , εκ των οποίων όμως η μία δεν είναι εγκληματική, ήτοι δεν αποτελεί αυτοτελώς έγκλημα! Αυτή είναι και η βασική διαφορά αυτών των πολύπρακτων σύνθετων εγκλημάτων με τα σύνθετα εγκλήματα «εν στενή έννοια».**

Το χαρακτηριστικότερο πολύπρακτο έγκλημα , είναι αυτό του βιασμού κατά το άρθρο 336 ΠΚ. Το έγκλημα του βιασμού, αποτελείται από δύο επιμέρους

πράξεις . Η πρώτη είναι της παράνομης βίας που σύμφωνα με το 330 ΠΚ θεμελιώνει έγκλημα. Η άλλη όμως είναι αυτή της γενετήσιας πράξης που από μόνη της δεν αποτελεί αυτοτελές έγκλημα.

Έκτη κατηγορία διάκρισης , είναι αυτή ανάλογα με τις περιστάσεις.

Υπάρχουν κάποια εγκλήματα που διαφέρουν από τα βασικά εγκλήματα της κατηγορίας τους και αποτελούν «*παραλλαγές των ως άνω βασικών εγκλημάτων*». Αυτά τα εγκλήματα αν και ομοιάζουν με τα βασικά , πολλές φορές θεμελιώνουν επιεικέστερες ή και αυστηρότερες ποινές για τους δράστες σε σχέση με το βασικό έγκλημα.

Αν θεμελιώνουν βαρύτερες ποινές , τότε τα εγκλήματα αυτά ορίζονται ως **«διακεκριμένες περιπτώσεις του βασικού εγκλήματος»**.

Μια τέτοια περίπτωση είναι το έγκλημα του άρθρου 374 του ΠΚ (διακεκριμένη κλοπή). Ουσιαστικά λοιπόν, το έγκλημα του άρθρου 374 ΠΚ , αποτελεί βαθμιαία κλιμάκωση του βασικού εγκλήματος της κλοπής του αρθρ. 372 , υπό την έννοια πως αν και στην περίπτωση του αρθρ 374 τελείται το έγκλημα της κλοπής (έχουμε ταυτόσημη αντικειμενική υπόσταση), εξαιτίας ειδικών περιστάσεων που αναφέρονται ρητά στο άρθρο ,πχ (αν έχει κλαπεί το αντικείμενο από χώρο θρησκευτικής λατρείας ή αν το αντικείμενο ξεπερνά σε αξία τις 120.000 ευρώ..) τότε το συγκεκριμένο έγκλημα θα τιμωρηθεί βαρύτερα (ως κακούργημα) σε σχέση με το βασικό του 372 ΠΚ(που είναι πλημμέλημα) .

Στον αντίποδα , στις περιπτώσεις κατά τις οποίες μια διακεκριμένη παραλλαγή ενός βασικού εγκλήματος, **θεμελιώνει ελαφρύτερες ποινές σε σχέση με αυτές που θεμελιώνει το βασικό έγκλημα , τότε αυτές οι παραλλαγές ονομάζονται προνομιούχες!**

Προνομιούχες συνεπώς, είναι οι παραλλαγές ενός βασικού εγκλήματος που το κλιμακώνουν προς το ελαφρύτερο. Δηλαδή με άλλα λόγια , είναι οι περιστάσεις μέσω των οποίων θεμελιώνεται ελαφρότερη ποινή.

Επί παραδείγματι , μια τέτοια προνομιούχα παραλλαγή του βασικού εγκλήματος της κλοπής (άρθρ 372) , αποτελεί η «η κλοπή και υπεξαίρεση μικρής αξίας που κατοχυρώνεται στο αρθρ 377 του ΠΚ) και ενέχει πολύ μικρότερη ποινή σε σχέση με το βασικό έγκλημα.

Το ιδιώνυμο έγκλημα (delictum sui generis) :

Μια ιδιαίτερη κατηγορία εγκλημάτων είναι αυτή του ιδιώνυμου εγκλήματος. Σε αντίθεση με τα εγκλήματα που αποτελούν «παραλλαγές» των βασικών εγκλημάτων , τα οποία αναλύθηκαν ανωτέρω , τα ιδιώνυμα εγκλήματα , **είναι αυτά στα οποία έχουν προστεθεί πολλά νέα στοιχεία σε σχέση με το βασικό έγκλημα που ομοιάζουν, σε τέτοιο βαθμό , που πλέον «δεν προκύπτει απλώς και μόνο μια παραλλαγή του βασικού εγκλήματος, αλλά προκύπτει κυριολεκτικά ένα νέο έγκλημα».**

Το «νέο» , αυτό έγκλημα σαφώς εμφανίζει κάποια νομοτεχνικά κοινά χαρακτηριστικά με το βασικό , αλλά «η κοινωνικοηθική του απαξία διαφέρει τόσο πολύ ποιοτικά από το βασικό, ώστε στην ουσία ορθώς να γίνεται λόγος για νέο έγκλημα» .

Το ιδιώνυμο έγκλημα , άλλες φορές δύναται να επισύρει βαρύτερες ποινές σε σχέση με το βασικό και άλλες ελαφρύτερες.

Για παράδειγμα η «αφαιρέτη χρήση μεταφορικού μέσου του αρθρ 374 Α ΠΚ», αποτελεί «ιδιώνυμο» έγκλημα σε σχέση με το βασικό έγκλημα της κλοπής του 372 ΠΚ και επισύρει μικρότερη ποινή!

Έβδομη κατηγορία διάκρισης εγκλημάτων είναι αυτή που τα διακρίνει σε:

- A) Απλότροπα (ή απλά) και
- B) Σε πολύτροπα (ή μικτά)

A) Απλότροπα , είναι τα εγκλήματα των οποίων ο τρόπος τελέσεώς τους είναι απλός. Απλός είναι όταν είτε ο νόμος δεν εξειδικεύει τον τόπο τέλεσης του είτε το εξειδικεύει μεν αναφέροντας όμως , μόνο έναν τρόπο αξιόποινης συμπεριφοράς.

Για παράδειγμα στο έγκλημα της ανθρωποκτονίας από πρόθεση του 299, ο νόμος «δεν εξειδικεύει τον τρόπο μέσω του οποίου κάποιος φονεύει κάποιον άλλον». Ως εκ τούτου το έγκλημα του άρθρου του 299 ΠΚ , είναι ένα απλό έγκλημα.

B) Πολύτροπα , είναι τα εγκλήματα των οποίων η αντικειμενική τους υπόσταση δύναται ναπραγματωθεί με πολλούς τρόπους που περιγράφονται διαζευκτικά και ρητά στον νόμο.

Τα πολύτροπα , διακρίνονται περαιτέρω σε:

- 1) Γνήσια (ή υπαλλακτικώς μικτά ή και διαζευκτικά) και

2) σε μη γνήσια (σωρευτικώς μικτά).

Γνήσια πολύτροπα εγκλήματα ,

είναι αυτά στα οποία και αν ακόμη όλοι οι τρόποι τέλεσης που περιγράφονται στον νόμο πραγματοποιούν χωριστά , τότε και πάλι συναποτελούν ένα μόνο έγκλημα του οικείου είδους.

Επί παραδείγματι, ο Α μπορεί να βιάσει (336 ΠΚ) την Β ασκώντας επάνω της σωματική βία (vis absoluta) – 1ος τρόπος τέλεσης. Ωστόσο δύναται να βιάσει την Β και ασκώντας απλώς και μόνο απειλές εναντίον της (vis compulsiva), ήτοι ψυχολογική βία - 2ος τρόπος τέλεσης.

Στις ως άνω περιπτώσεις, είτε ο Α τελέσει τον βιασμό με τον έναν τρόπο, είτε τον τελέσει με τον άλλο, (διαζευκτικά) , τότε στην ουσία τελεί ακριβώς το ίδιο έγκλημα. Φυσικά, αυτό δεν σημαίνει πως αν τυχόν ο Α τελέσει σήμερα βιασμό, (336ΠΚ) εναντίον της Β, με τη χρήση σωματικής βίας και αύριο, ξανατελέσει βιασμό με την άσκηση της ψυχολογικής βίας , θα υφίστανται και πάλι το ίδιο έγκλημα. Στην περίπτωση αυτή ο Α έχει τελέσει ΔΥΟ διαφορετικά εγκλήματα, (δύο βιασμούς), για τα οποία θα τιμωρηθεί ξεχωριστά για το καθένα σε συρροή.

Μη γνήσια πολύτροπα εγκλήματα,

Είναι αυτά στα οποία οι διάφοροι τρόποι πραγμάτωσης , δεν μπορούν να εναλλαχθούν και συνεπώς , όπως ορθά επισημαίνει η θεωρία , η πραγμάτωση όλων των τρόπων σημαίνει και συρροή εγκλημάτων (άρθρα 94 επ. του ΠΚ).

Αν επί παραδείγματι , στο έγκλημα της πλαστογραφίας του άρθρου 216 του ΠΚ , ο Α καταρτίσει αφενός πλαστό έγγραφο (πρώτος τρόπος τέλεσης) και μετά νοθεύσει ένα άλλο γνήσιο έγγραφο (δεύτερος τρόπος τέλεσης), τότε στην πραγματικότητα διαπράττει δύο εγκλήματα πλαστογραφίας και όχι ένα!

Τα εκ του αποτελέσματος διακρινόμενα εγκλήματα του άρθρου 29 του ΠΚ

Τα εκ του αποτελέσματος διακρινόμενα εγκλήματα.

Σύμφωνα με το άρθρο 29 του ποινικού κώδικα: «στις περιπτώσεις που ο νόμος ορίζει ότι κάποια πράξη τιμωρείται με βαρύτερη ποινή όταν έχει ορισμένο αποτέλεσμα , η πρόκληση του οποίου τυποποιείται ως αυτοτελές έγκλημα αμέλειας, η ποινή αυτή επιβάλλεται στον αυτουργό ή στο συμμετοχο μόνο αν το αποτέλεσμα μπορεί να αποδοθεί τουλάχιστον σε αμέλειά τους, εφόσον η πράξη δεν τιμωρείται βαρύτερα από άλλη διάταξη».

Εξ ορισμού λοιπόν καθίσταται σαφές , πως για τη στοιχειοθέτηση της συγκεκριμένης κατηγορίας εγκλημάτων, απαιτείται αφενός να υφίστανται ένα βασικό έγκλημα, (βασική μορφή εγκλήματος), το οποίο μάλιστα θα πρέπει υποχρεωτικά να έχει τελεστεί με δόλο και αφετέρου να επέλθει εξαιτίας ακριβώς της πράξεως αυτής, (ήτοι του αυτοτελούς εγκλήματος που ενέχει υπαιτιότητα δόλου), ένα άλλο βαρύτερο αποτέλεσμα.

Το «βαρύτερο» προφανώς αποτέλεσμα, θα κριθεί με βάση το σύνηθες αποτέλεσμα (την συνήθη συνέπεια), που ούτως ή άλλως επιφέρει το βασικό και ήδη τελεσθέν έγκλημα δόλου.

Επί παραδείγματι, η βασική μορφή του εγκλήματος της ληστείας (και κατά συνέπεια και του αποτελέσμάτος της), είναι αυτή που κατοχυρώνεται στο άρθρο 380 του ΠΚ παρ. 1. Αντίθετα, η παράγραφος 2 του ίδιου άρθρου (380 ΠΚ) , στοιχειοθετείται μεν και πάλι από το βασικό έγκλημα της ληστείας , (δηλαδή 380 παρ 1) , ωστόσο αν «από την πράξη προήλθε ο θάνατος» του θύματος , τότε η ποινή που θα επιβληθεί στο δράστη είναι σαφώς βαρύτερη από την ποινή του βασικού εγκλήματος. Η ποινή της παραγράφου 1 του 380 είναι η «κάθειρξη» , ενώ η ποινή της παραγράφου 2 του άρθρου 380 είναι αυτή της «ισόβιας κάθειρξης».

Όπως έχει παρατηρηθεί και σε προηγούμενη ενότητα, το έγκλημα της παραγράφου 2 του άρθρου 380 , αποτελεί μια διακεκριμένη παραλλαγή του βασικού εγκλήματος της ληστείας (βλ 380 παρ 1). Αυτό όμως που θα πρέπει να επισημανθεί στη συγκεκριμένη ενότητα, είναι πως η διαφορετική ποινή που θα υποστεί ο δράστης της παραγράφου 2, σε σχέση με την ποινή που θα είχε υποστεί αν τελούσε το βασικό έγκλημα διαφέρει ουσιαστικά , εξαιτίας της περαιτέρω ευθύνης του δράστη από το επιπλέον αποτέλεσμα!

Στην πραγματικότητα, στο συγκεκριμένο έγκλημα ο δράστης προβαίνει στο βασικό έγκλημα της ληστείας (με δόλο) ,αλλά παράλληλα επέρχεται και ένα επιπλέον αποτέλεσμα για το οποίο ο δράστης έχει υπαιτιότητα σε βαθμό αμέλειας. Συνεπώς σε αυτού του είδους τα εγκλήματα υφίστανται διπλή υπαιτιότητα (δόλος και αμέλεια).

Στον ποινικό κώδικα, υπάρχουν αρκετά εγκλήματα χαρακτηριζόμενα από το επιπλέον αποτέλεσμα . Τέτοιο πχ είναι το έγκλημα της θανατηφόρου

εκθέσεως του άρθρου 306 παρ 2 σε σχέση με το βασικό έγκλημα της εκθέσεως του άρθρου 306 παρ 1. Τέτοιο έγκλημα είναι αυτό της «θανατηφόρου σωματικής βλάβης» του άρθρου 311 του ΠΚ , σε σχέση με το βασικό του άρθρου 308 κτλ

Τι συμβαίνει όμως όταν το βαρύτερο αποτέλεσμα δεν προέρχεται από αμέλεια του δράστη, όπως στις ανωτέρω περιπτώσεις , αλλά προέρχεται από δόλο;

Τότε δεν υφίστανται καμία διακεκριμένη παραλλαγή του βασικού εγκλήματος αλλά απεναντίας υφίσταται αυτούσιο το βαρύτερο έγκλημα το οποίο συρρέει βάσει των άρθρων 94 επ του ΠΚ με ένα ελαφρύτερο έγκλημα.

Επί παραδείγματι, αν ο δράστης της ληστείας (380 ΠΚ) μέσω της πράξης του, επιφέρει το θάνατο του θύματος χωρίς να το θέλει (επιδιώκει ή έστω να το αποδέχεται) , τότε θα τιμωρηθεί βάσει του άρθρου 380 παρ2 του ΠΚ (αφού το επιπλέον αποτέλεσμα προήλθε μόνο από αμέλεια). Αν όμως, αποδειχθεί πως είτε επιδίωκε , είτε αποδεχόταν το περαιτέρω εγκληματικό αποτέλεσμα (δηλαδή είχε δόλο και ως προς το επιπλέον), τότε θα τιμωρούνταν για ανθρωποκτονία εκ προθέσεως του άρθρου 299 ΠΚ η οποία συρρέει αληθινά με το έγκλημα της ληστείας του 380 παρ1.

Στο προαναφερθέν παράδειγμα βέβαια, είτε τιμωρούνταν ο δράστης με το 380παρ2 του ΠΚ, είτε τιμωρούνταν με το 299 , η ποινή του θα ήταν ακριβώς η ίδια , δεδομένου πως και τα δύο άρθρα επιβάλλουν «ισόβια κάθειρξη». Παρά ταύτα, η διάκριση μεταξύ του αν το επιπλέον αποτέλεσμα προήλθε με δόλο ή αμέλεια δεν είναι ήσσονος σημασίας. Σε άλλα εγκλήματα, όπως αυτά της μεγάλης κατά τον ποινικό κώδικα κατηγορίας των σωματικών βλαβών (308 επ ΠΚ), για τη θανατηφόρο σωματική βλάβη του άρθρου 311 προβλέπεται ποινή «καθειρξως». Αν ωστόσο αποδειχτεί πως ο δράστης προέβη στις σωματικές βλάβες και είχε δόλο (και όχι αμέλεια) θανάτου του θύματος , τότε στοιχειοθετείται αυτούσιο το έγκλημα του άρθρου 299 ΠΚ το οποίο διαφέρει ουσιωδώς ως προς την ποινή με αυτό του 311 , διότι επιβάλλει «ισόβια κάθειρξη». Συνεπώς, σε αυτή την περίπτωση η ποινική δίωξη θα ασκηθεί για ανθρωποκτονία εκ προθέσεως του 299.

Η νομική φύση του βαρύτερου αποτελέσματος.

Για να τιμωρηθεί βαρύτερα το επελθών βαρύτερο αποτέλεσμα ενός βασικού εγκλήματος , θα πρέπει υποχρεωτικά αυτό το «βαρύτερο αποτέλεσμα» να στοιχειοθετεί και αυτοτελώς ένα έγκλημα αμελείας. Αν κάτι τέτοιο δεν συμβαίνει, τότε το να αποδοθεί ποινική ευθύνη στο δράστη και για αυτό το

επιπλέον αποτέλεσμα , αντίκειται σαφώς στην αρχή της νομιμότητας που κατοχυρώνεται τόσο στο ποινικό κώδικα όσο και σε υπερνομοθετικά κείμενα.

Η ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΗ ΠΛΑΝΗ

Η πραγματική πλάνη κατοχυρώνεται στο άρθρο 30 του ποινικού κώδικα. Ως πλάνη ορίζεται η άγνοια του δράστη πως μέσω τωνπραττομένων του,πραγματώνει ένα (ή και περισσότερα εγκλήματα).

Το βασικό χαρακτηριστικό, καθώς και η βασική συνέπεια της πραγματικής πλάνης είναι ότι **αποκλείει την έννοια του δόλου**. Μάλιστα, αποκλείει κάθε μορφή δόλου (ακόμα και ενδεχόμενο). Θα πρέπει ωστόσο να επισημανθεί ότι η πραγματική πλάνη (άρθρο 30 ΠΚ) αποκλείει εκτός του δόλου και την ενσυνείδητη αμέλεια. Συνεπώς, όταν κάποιος τελεί έγκλημα , βρισκόμενος όμως υπό το καθεστώς πραγματικής πλάνης , δεν μπορεί να τιμωρηθεί για εγκλήματα που η υποκειμενική τους υπόσταση για να συσταθεί απαιτεί υπαιτιότητα δόλου. Παρά ταύτα, συνεχίζει να υφίστανται το ενδεχόμενο, να τιμωρηθεί για αμέλεια (άνευ συνειδήσεως). Για να συμβεί ωστόσο αυτό, θα πρέπει να υπάρχει η δυνατότητα το συγκεκριμένο έγκλημα που εν τοις πράγμασι έχει τελεστεί, να μπορεί να συσταθεί η υποκειμενική του υπόσταση ΚΑΙ ΑΠΟ ΑΜΕΛΕΙΑ ή μόνο από αμέλεια. Αυτό επισημαίνεται, διότι τα περισσότερα εγκλήματα , όσον αφορά την σύσταση της υποκειμενικής τους υπόστασης , απαιτούν αποκλειστικά και μόνο δόλο.

Επίσης, σύμφωνα με την παράγραφο 2 του ίδιου άρθρου, ήτοι του άρθρου 30, *«δεν καταλογίζονται στο δράστη τα περιστατικά που κατά τον νόμο επαυξάνουν το αξιόποινο της πράξης αν τα αγνοούσε».*

Προσοχή:

Η δεύτερη παράγραφος του άρθρου 30 , ουσιαστικά αποκλείει το δόλο του δράστη όχι για το βασικό έγκλημα (όπως πράττει η παράγραφος 1) αλλά ως προς το βαρύτερο έγκλημα. Δηλαδή , απλούστερα, αν ο δράστης πλανάται για τα «περιστατικά που επαυξάνουν το αξιόποινο» και αυτά δεν του καταλογίζονται κατά ρητή επιταγή της παραγράφου 2, στην πραγματικότητα δεν μπορεί να του καταλογιστεί το συγκεκριμένο ΔΙΑΚΕΚΡΙΜΕΝΟ έγκλημα.

Η περίπτωση της «ανάστροφης πλάνης»

Το κλασικό διδακτικό παράδειγμα που αναφέρει η θεωρία προς επεξήγηση της έννοιας της πραγματικής πλάνης , είναι με τον κυνηγό που «νομίζει»- «πλανάται»- «εσφαλμένα θεωρεί», πως μέσα από τους κινούμενους θάμνους

κρύβεται ένας λαγός ενώ στην πραγματικότητα κρύβεται ένα παιδί και το πυροβολεί.

Τότε βάσει του άρθρου 30 , αποκλείεται ο δόλος του δράστη με αποτέλεσμα να τιμωρηθεί μόνο από αμέλεια (αν το έγκλημα τιμωρείται από αμέλεια).

Στην προκειμένη περίπτωση λοιπόν , δεδομένου πως το έγκλημα της ανθρωποκτονίας , δύναται να τιμωρηθεί και αν τελείται με αμέλεια , ο κυνηγός δράστης θα τιμωρηθεί για ανθρωποκτονία εξ αμελείας του άρθρου 302 του ΠΚ

Η ανάστροφη πλάνη, είναι ακριβώς το αντίθετο:

έστω πως ο Α έχει ανθρωποκτόνο δόλο εναντίον του Β και θεωρεί πως ο τελευταίος «κρύβεται» πίσω από ένα δέντρο επειδή γνωρίζει πως ο Α θέλει να τον φονεύσει. Ο Α , πράγματι πυροβολεί προς την κατεύθυνση του δέντρου αλλά σκοτώνει ένα σκυλάκι που βρισκόταν πίσω από αυτό και «απολάμβανε» την δροσιά του.

Επιμέρους ζητήματα «πλάνης».

1) Η «πλάνη» ως προς την ταυτότητα του υλικού αντικειμένου:

Υλικό αντικείμενο , είναι αυτό το ενσώματο αντικείμενο, εναντίον του οποίου στρέφεται το αποτέλεσμα (η συνέπεια) , της εγκληματικής ενέργειας.

Η συγκεκριμένη μορφή πλάνης , αποκαλείται και πλάνη «περί το πρόσωπο» και αποτελεί ειδικότερη μορφή πλάνης «περί του αντικειμένου» -«error in objecto».

Επί παραδείγματι , τέτοια πλάνη υφίστανται, στην περίπτωση κατά την οποία ο Α θέλει να φονεύσει τον Β και τελικώς λανθάνει, (πλανάται) περί την ταυτότητα του προσώπου και σκοτώνει τον Γ.

Η συγκεκριμένη πλάνη, ΔΕΝ αποκλείει τον δόλο , με αποτέλεσμα να τιμωρηθεί ο δράστης κανονικά για ανθρωποκτονία του 299 ΠΚ.

Όταν υφίστανται πλάνη περί την ταυτότητα για διαφορετικά έννομα αγαθά (ετεροδύναμα αντικείμενα) τότε η τελευταία είναι νομικά σημαντική , γεγονός που σημαίνει πως αποκλείει τον δόλο του δράστη!

Έτσι, αν για παράδειγμα ο Α, που επιθυμεί να σκοτώσει τον σκύλο του Β , πυροβολήσει δε προς το σπιτάκι του σκύλου αλλά στο σπιτάκι κρύβεται από την κουβερνάντα του, ο γιός του Β , τότε στην πραγματικότητα , ο Α πλανάται ως προς το υλικό αντικείμενο (νομίζει ότι σκοτώνει σκύλο ενώ σκοτώνει άνθρωπο) και υπό αυτό το πρίσμα, δεδομένου πως τα υλικά

αντικείμενα ΔΕΝ είναι νομικά ισοδύναμα , θα τιμωρηθεί μόνο για ανθρωποκτονία εξ αμελείας.

Το άδικο ως στοιχείο του εγκλήματος και οι λόγοι άρσης του.

Για να θεωρηθεί μια πράξη (ενέργεια ή παράλειψη) ως άδικη, τουλάχιστον σε πρώτο βαθμό, θα πρέπει αυτή να είναι αντίθετη με κάποιον θεσπισμένο κανόνα δικαίου. Ωστόσο , για να θεωρηθεί και ολοκληρωτικά άδικη η εκάστοτε πράξη , θα πρέπει απαραίτητως να μην συντρέχουν και κάποιες προϋποθέσεις, οι οποίες δεν είναι αόριστες ή αυθαίρετες, αλλά θεμελιώνονται από άλλους κανόνες δικαίου, οι οποίες έχουν την δυνατότητα να άρουν τον άδικο χαρακτήρα μια πράξης.

Συνεπώς, θα πρέπει εξ αρχής ο μελετητής του ποινικού δικαίου, να διακρίνει την έννοια του «αδίκου» σε δύο επιμέρους στοιχεία : α) στο τυπικό άδικο και β) στο ουσιαστικό άδικο.

Τυπικό, ονομάζεται το αρχικό άδικο, ήτοι το παράνομο της πράξης του δράστη, υπό το πρίσμα πως ούτως ή άλλως η συγκεκριμένη πράξη αντίκειται σε ένα τιθέμενο κανόνα δικαίου. Συνεπώς, όταν μια πράξη παραβιάζει ένα νόμο (κανόνα δικαίου) τότε, τυπικά πάντοτε είναι άδικη.

Ουσιαστικό, ονομάζεται το τελικό άδικο. Για να είναι μια πράξη και τελειωτικά άδικη, δεν αρκεί απλώς και μόνο να παραβιάζει κάποιον τιθέμενο κανόνα δικαίου, αλλά επιπροσθέτως, θα πρέπει η τελεσθείσα από τον δράστη πράξη , να είναι παραλλήλως και «κοινωνικά επιζήμια».

Οι λόγοι άρσης του αδίκου στην ουσία αποτελούν «εξαιρετική και αρνητική κρίση».

Οι κανόνες που κατ εξαίρεση επιτρέπουν μια παράνομή και τυπικά άδικη κατά τα λοιπά συμπεριφορά, ονομάζονται «επιτρεπτικοί κανόνες δικαίου».

Τέτοιοι κανόνες είναι αυτοί που επιγραμματικά περιγράφονται στο άρθρο 20 του ΠΚ και αναλύονται ειδικότερα στα άρθρα 21 (προσταγή), 22 (άμυνα), 25 (κατάσταση ανάγκης), 308 παρ 3 , 367 , 371 παρ 4 κτλ

Οι λόγοι άρσης του αδίκου βασίζονται σε δύο θεμελιώδεις αρχές , στην «αρχή του ελλείποντος κοινωνικού συμφέροντος» και στην «αρχή του υπέρτερου κοινωνικού συμφέροντος».

Οι λόγοι άρσης του αδίκου.

Οι λόγοι που αίρουν τον άδικο χαρακτήρα της εκάστοτε εγκληματική πράξης , **κατοχυρώνονται στα άρθρα 20 επ του ΠΚ**. Διακρίνονται δε , σε δύο πολύ μεγάλες κατηγορίες: **1) στους γενικούς λόγους άρσης του αδικού και 2) στους ειδικούς**.

Οι γενικοί λόγοι, ονομάζονται έτσι, επειδή έχουν την δυνατότητα να άρουν τον άδικο χαρακτήρα οποιουδήποτε εγκλήματος. Αντίθετα οι ειδικοί λόγοι , είναι αυτοί που ναι μεν αίρουν τον άδικο χαρακτήρα αλλά μόνο συγκεκριμένων εγκλημάτων.

Γενικοί λόγοι άρσης του αδικού είναι επί παραδείγματι, η άμυνα που κατοχυρώνεται στο άρθρο 22 του ΠΚ , η κατάσταση ανάγκης που αποκλείει το άδικο και κατοχυρώνεται στο αρθρ 25 του ΠΚ , η προσταγή του άρθρου 21 του ΠΚ.

Οι ειδικοί λόγοι άρσης του αδικού, δεδομένου πως αίρουν το άδικο μόνο συγκεκριμένων εγκλημάτων, εντοπίζονται μόνο και σε συγκεκριμένες κατηγορίες εγκλημάτων .

Έτσι σύμφωνα με το άρθρο 20 του ΠΚ ειδικοί λόγοι άρσης του αδικού κατοχυρώνονται στο άρθρο 367 του ΠΚ που αφορά αποκλειστικά την άρση του αδικού στη συγκεκριμένη κατηγορία των εγκλημάτων κατά της τιμής (άρθρα 361-369) και η περίπτωση του άρθρου 371 παρ 4 , που αφορά στη συγκεκριμένη κατηγορία εγκλημάτων ως προς το κεφάλαιο του ποινικού κώδικα περί της «παραβίασης απορρήτων».

Ειδικότερη ανάλυση των συγκεκριμένων λόγων άρσης του αδικού:

Η συναίνεση του παθόντα:

Καταρχάς θα πρέπει να επισημανθεί, πως ο συγκεκριμένος λόγος άρσης του αδικού , όπως αναφέρθηκε ανωτέρω, αποτελεί έναν **«γενικό» λόγο**. Κατοχυρώνεται μόνο στο κεφάλαιο των σωματικών βλαβών (αρθρ. 308 επ του ΠΚ) και εξ αυτού του λόγου έχει υποστηριχτεί από τη μειοψηφούσα άποψη στη θεωρία πως στην πραγματικότητα δεν μπορεί παρά να αποτελεί ένα «ειδικό» και όχι «γενικό» λόγο.

Παρά ταύτα , η ως άνω προσέγγιση, δεν μπορεί παρά να χαρακτηριστεί ως εσφαλμένη. Αυτό συμβαίνει, διότι αν και πράγματι η συναίνεση του παθόντα ως λόγος άρσης του αδικού , συναντάται γραπτώς μόνο στο άρθρο 308 παρ 3 του ΠΚ , καθίσταται κοινώς αποδεκτό πως ερμηνευτικά εφαρμόζεται και όσον αφορά τα εγκλήματα κατά της τιμής (ήτοι κατά κύριο λόγο την εξύβριση του άρθρου 361 του ΠΚ και τη δυσφήμιση του άρθρου 362 του ΠΚ).

Τελικά όμως ποιος είναι ο λόγος που η συναίνεση αίρει τον άδικο χαρακτήρα των πράξεων;

Αυτό συμβαίνει, διότι αν υφίστανται συναίνεση του παθόντα , τότε δεν προσβάλλεται επί της ουσίας το αγαθό που οι σχετικές διατάξεις τείνουν να προστατέψουν. **Όμως, το μείζον ερώτημα όσον αφορά τη συναίνεση , πρέπει να είναι το εξής : « κάθε άδικη πράξη είναι ικανή να αρθεί αν ο εκάστοτε παθών δώσει τη συναίνεσή του»;;**

Η απάντηση δεν μπορεί παρά να είναι αρνητική! Θα πρέπει να επισημανθεί και να καταστεί απόλυτα σαφές και κατανοητό, **πως για να υπάρξει συναίνεση , θα πρέπει παράλληλα να υπάρχει και εξουσία «διαθέσεως» του δικαιώματος.** Δηλαδή, θα πρέπει ο νόμος , να παρέχει την δύναμη στον παθόντα, να μπορεί να «διαθέσει», το δικαίωμά του, με όποιο τρόπο επιθυμεί. Αν επιθυμεί μάλιστα μπορεί ακόμα και να το απολέσει!

Υπάρχουν όμως περιπτώσεις και δικαιώματα , τα οποία είναι τόσο σημαντικά που η προστασία τους , δεν ενδιαφέρει μόνο τον φορέα τους αλλά παράλληλα ενδιαφέρει έντονα και την ίδια την κοινωνία ως κοινωνικό σύνολο.

Επί παραδείγματι, έστω πως ο Α δεν επιθυμούσε άλλο να ζει και εκλιπαρούσε – συναινούσε, να τον σκοτώσει ο Β , ο οποίος τελικώς και το έπραξε.

Η πράξη του τελευταίου, είναι εντελώς άδικη και η «συναίνεση του παθόντος» ουδέν ρόλο διαδραματίζει , ακριβώς επειδή ο τελευταίος δεν έχει εξουσία διαθέσεως επί του συγκεκριμένου δικαιώματος (ήτοι του δικαιώματος στη ζωή).

Θα πρέπει μάλιστα να επισημανθεί, πως επί των περισσότερων δικαιωμάτων , τα οποία είναι κατοχυρωμένα και προστατεύονται από τον ΠΚ , κρίνεται τόσο σημαντική η προστασία τους για το κοινωνικό σύνολο, που ο φορέας τους δεν έχει (στα περισσότερα εξ αυτών) εξουσία διαθέσεως.

Σε αντίθεση δε με τους λοιπούς δικαιοκούς κλάδους (και κυρίως με το αστικό δίκαιο) κατά τους οποίους ο κανόνας είναι ότι μπορεί ο φορέας των δικαιωμάτων να τα διαθέτει ελεύθερα, στο ποινικό δίκαιο δεν συμβαίνει αυτό. Συνεπώς , υπό αυτό το πρίσμα καθίσταται κατανοητό πως η συναίνεση του παθόντα , σαφώς αποτελεί ένα γενικό λόγο άρσης του αδικού , υπό την έννοια πως αν και συναντάται μόνο στο άρθρ 308 παρ 3 (απλή σωματική βλάβη) , ερμηνευτικά και αναλογικά , θεωρία και νομολογία ομονοούν πως δύναται να εφαρμοστεί και σε άλλα εγκλήματα, (όπως αυτά της εξυβρίσεως και της δυσφημίσεως), **παράλληλα όμως, η εφαρμογή της (τουλάχιστον όσον αφορά τα εγκλήματα του ΠΚ) , είναι και περιορισμένη. Και μάλιστα πολύ περιορισμένη!** Αυτό συνεπάγεται , πως αν και η συναίνεση του

παθόντα στο έγκλημα της σωματικής βλάβης , σύμφωνα με το άρθρο 308 παρ 3 , αίρει το άδικο χαρακτήρα του εγκλήματος της απλής σωματικής βλάβης , δεν αίρει το χαρακτήρα παραλλήλως και του εγκλήματος της επικίνδυνης ή της βαριάς ή της θανατηφόρας σωματικής βλάβης (αρθρ 309 , 310 ,311 ΠΚ) αν και πρόκειται για εγκλήματα που εντάσσονται στην ίδια κατηγορία και στο ίδιο κεφάλαιο του Ποινικού Κώδικα , όπως και αυτό του 308 , ήτοι των σωματικών βλαβών. Αυτό συμβαίνει, διότι το δικαίωμα στη σωματική ακεραιότητα , στο βαθμό και στην ένταση που προσβάλλονται από τα εγκλήματα των άρθρων 309 , 310 , 311 κτλ του ποινικού κώδικα δεν έχουν ως φορέα τους μόνο το άτομο (ήτοι τον παθόντα) αλλά ενδιαφέρουν και το κοινωνικό σύνολο, με αποτέλεσμα ο παθών να μην έχει εξουσία διαθέσεως επί αυτών.

Προϋποθέσεις συναίνεσης :

Για να υπάρξει τελικά συναίνεση του παθόντος θα πρέπει **σωρευτικά** να ισχύουν οι εξής προϋποθέσεις :

1)να υφίστανται ικανότητα διάκρισης και αξιολόγησης της συναίνεσης η οποία μπορεί να υπάρχει και από τον ανήλικο

2) «Τυχόν ελαττώματα βουλήσεως» του θύματος επηρεάζουν τη «γνησιότητα βουλήσεως» του παθόντα.

Δεν θα πρέπει να υφίστανται συνεπώς, περιπτώσεις πλάνης , απάτης βίας ή απειλής που επηρεάζουν αυτή τη γνησιότητα.

3) Για να υπάρξει ισχυρή συναίνεση, θα πρέπει η τελευταία να παρέχεται από πλευράς του παθόντα, μόνο σε έναν συγκεκριμένο δράστη (ή έστω σε συγκεκριμένους δράστες).

4) Η συναίνεση , για να είναι ισχυρή θα πρέπει πάντοτε να προηγείται της εγκληματικής πράξεως. Να είναι δηλαδή , χρονικά προγενέστερη. Η μεταγενέστερη συναίνεση , είναι ανίσχυρη και κατ επέκταση δεν αίρει τον άδικο χαρακτήρα της πράξης.

5) Η συναίνεση θα πρέπει να εξωτερικεύεται. Η εξωτερίκευση αυτή όμως δεν απαιτείται πάντοτε να είναι ρητή αλλά μπορεί να είναι και σιωπηρή.

6) Ο δράστης θα πρέπει να γνωρίζει την ύπαρξη της συναίνεσης

7) Τέλος , κατά ρητή επιταγή του άρθρου 308 παρ 3 του ΠΚ , η συναίνεση για να είναι ισχυρή , *δεν θα πρέπει σε καμία περίπτωση να προσκρούει στα χρηστά ήθη*. Βέβαια τα «χρηστά ήθη» αποτελούν σαφώς , έννοια εξωνομική και υπό αυτό το πρίσμα θα πρέπει υποχρεωτικά να ερμηνεύονται από τους εφαρμοστές του δικαίου .

Η ΆΜΥΝΑ

Η άμυνα αποτελεί έναν γενικό λόγο άρσης του αδίκου (ίσως τον πιο διαδεδομένο), και κατοχυρώνεται στο άρθρο 22 του ΠΚ, σύμφωνα με το οποίο:

«1. Δεν είναι άδικη η πράξη που τελείται σε κατάσταση άμυνας.2. Άμυνα είναι η αναγκαία προσβολή του επιτιθέμενου στην οποία προβαίνει το άτομο, για να υπερασπισθεί τον εαυτό του ή άλλον από άδικη και παρούσα επίθεση που στρέφεται εναντίον τους.3. Το αναγκαίο μέτρο της άμυνας κρίνεται από το βαθμό επικινδυνότητας της επίθεσης, από το είδος της βλάβης που απειλούσε, από τον τρόπο και την ένταση της επίθεσης και από τις λοιπές περιστάσεις».

Όπως και οι υπόλοιποι λόγοι άρσης του αδίκου, έτσι ακριβώς και η άμυνα, επί της ουσίας καθίστα μια αρχικώς άδικη πράξη, ήτοι μια πράξη που αντικειμενικά και υποκειμενικά πληροί την υπόσταση κάποιου εγκλήματος, ως μια μη άδικη τελειωτικά πράξη, όπως απαιτεί το άρθρο 14 του ΠΚ.

Προϋποθέσεις άμυνας:

1) Η πρώτη βασική προϋπόθεση της άμυνας είναι να υφίστανται **επίθεση**. Υπενθυμίζεται, ότι ως επίθεση νοείται η ανθρωπίνη συμπεριφορά που τείνει στην προσβολή κάποιων εννόμων αγαθών. Αυτό πρακτικά σημαίνει πως ΔΕΝ νοείται επίθεση στις περιπτώσεις της προσβολής εννόμων αγαθών από φυσικά φαινόμενα (ήτοι κεραυνούς, χαλάζι, νεροποντές, πλημμύρες, τυχαίες πυρκαγιές κτλ). Δεν υφίστανται επίσης επιθετική ενέργεια, στις περιπτώσεις των λεγόμενων «μη πράξεων». Πράξεων δηλαδή, που αν και τελούνται από συγκεκριμένα υποκείμενα, λόγω της καταστάσεως που αυτά βρίσκονται, δεν μπορούν να θεωρηθούν πως άπτονται των κανονικών πράξεων. Τέτοιες περιπτώσεις μη πράξεων μπορεί να είναι πχ οι αντανακλαστικές κινήσεις, η υπνοβασία, η κρίση επιληπτικού σοκ κτλ. Τέλος, ως επίθεση μπορεί να θεωρηθεί και μια συμπεριφορά αμελής. Ήτοι, αν παραβιάζει ο οποιοσδήποτε ένα αντικειμενικό κανόνα επιμέλειας ο οποίος τείνει να προκαλέσει κακό (προσβολή του εννόμου αγαθού) σε κάποιο άλλο πρόσωπο, τότε αυτό το άλλο πρόσωπο έχει δικαίωμα άμυνας του άρθρου 22.

2) Δεύτερη προϋπόθεση για την ύπαρξη αμυντικής ενέργειας, είναι ότι η επίθεση θα πρέπει να είναι **«..παρούσα..»**.

3) Τρίτη προϋπόθεση για τη στοιχειοθέτηση της άμυνας, είναι το ότι η επίθεση θα πρέπει παράλληλα, εκτός από «παρούσα» να είναι και **«άδικη»**.

Άμυνα υπέρ τρίτου: